

Llibres i música en temps de desassossec

De la solitud i el silenci: les dones de Hopper”

Aquests dies hem sentit sovint referències als quadres de Hopper i als seus personatges per mirar de posar imatges al desassossec; aquest desfici intern que ens ha tenallat durant gairebé dos mesos i que el pintor nord-americà va definir plàsticament en la malenconia que sembla envair la totalitat dels qui habiten la seva pintura.

En el seu moment, Edward Hopper (1882-1967) fou celebrat com el pintor de la modernitat americana –i el de la Gran Depressió–, però paradoxalment també fou considerat ‘carrincló’ per algun sector de la crítica, pel seu posicionament al marge de les avantguardes –ell mateix rebutja els seus contemporanis americans (Rothko, De Kooning...)- i Ralph M. Pearson es pregunta en el seu article «Why modern?» a “New Republic” (1933), per què les obres de Hopper han d’anar al MoMa si són contràries al moviment modern. El cas és, però, que ha resistit fenomenalment el pas del temps, esdevenint un artista ‘icònic’ i que ha estat també acollit clamorosament per la postmodernitat.

Malgrat ser un pintor de figuració poc 'transgressora', Hopper ens permet 'reconèixer-nos' en un imaginari que va popularitzar-se mitjançant el cinema, de manera que veure un Hopper és com trobar-nos en una pel·lícula de Douglas Sirk, director que fou molt crític amb la societat americana de l'època, on les dones eren víctimes de la doble moral que invalidava els seus somnis. Les dones de Hopper estan absortes, entre el silenci i la solitud que se'ns presenten com en seqüències congelades, en un instant d'abstracció, com si s'hagués suspès el flux continu de la vida. Es tracta de figures poc comunicatives però en constant tensió. I resulta impossible no remetre'ns al voyeurisme de la "Finestra indiscreta" de Hitchcock quan observem aquelles dones en "deshabillé", movent-se per l'interior d'un apartament novaiorquès.

Però Todd Haynes és potser el director de cinema que actualment ret un homenatge més clar a l'obra de Hopper i precisament la setmana passada es va poder veure a TV3 la seva pel·lícula "Carol" (2015), que juntament amb "Far from Heaven" se'ns presenta com una magnífica possibilitat de concreció de les històries que en les obres de Hopper romanen 'congelades' i ens formulen tants interrogants.

Les de Hopper són dones soles, que tenen fat i una poderosa vida pròpia i que no esperen que un home vingui a salvar-les. Amb una presència increïble i torbadora, fonamentalment urbanes i que prou que haurien pogut inspirar alguna de les obres de Tennessee Williams o Sherwood Anderson i fins i tot algun dels contes de "What we talk about when we talk about Love", de Raymond Carver (reeditada fa pocs anys en la seva versió completa, sota el nom de "Beginners"). Perquè els 'principiants' de Carver - malgrat ser un xic posteriors en el temps- estan sols, sigui a Detroit, a Chicago o a Minnesota.

Així mateix, dins les obres evocadores d'aquest confinament hi trobem la intimitat dels interiors novaiorquesos, sigui una dona nua de cara al sol matinal, sigui una parella amb ben poques coses per dir-se -ell, absort en el diari; ella, deixant caure els dits amb desgana sobre les tecles d'un piano, senyals de fum sense resposta... – siguin els paratges solitaris com la carretera inhòspita a "Gas" o la malenconia crepuscular de la parella madura que mira les evolucions del gos al jardí de casa en un capvespre a CapeCod.

Una de les seves obres més conegudes és "Hotel room", que forma part de la col·lecció del Museu Thyssen-Bornemisza (Madrid) i on, des de la porta, observem una dona en roba interior, asseguda al llit i llegint un paper que bé podria ser un missatge d'un amant esquiu, una carta que ha rebut o que acaba d'escriure o fins i tot els horaris del tren o l'autobús. Aquesta no és una dona tancada a casa sinó una dona 'en trànsit' –les maletes

estan disposades de forma irregular pel terra, com les sabates, de camí cap a algun lloc-però el silenci i la solitud inapel·lable ens recorda el de les dones nòrdiques de Vilhem Hammershoi o Carl Holsoe, que sovint miren cap a l'exterior des de la finestra -observem que 'miren', però no sabem si 'veuen'-, però en d'altres ocasions les trobem amb la mirada absorta, fixada en algun punt imprecís de la paret o de l'estança, potser mirant únicament cap al seu propi interior.

Solitud, silenci, concentració, que en un exercici retrospectiu ens porta fins als Països Baixos del segle XVII, on percebem el silenci des d'un sender arbrat pintat per Hobbema o vora un molí al qual Ruysdael ha aturat les aspes. Però sobretot també s'escolta (i es veu) el silenci a l'estudi de Vermeer de Delft o Pieter de Hooch, on les dones joves escriuen, toquen l'espina, llegeixen o broden absortes, parlen baixet amb criades o pretendents i només algun cop (poquíssims) ens miren amb un cert rubor, però de manera directa i incisiva, com el punt de llum de la perla que les ha fet eternes.

Maria Garganté Llanes (Departament d'Art i Musicologia)
Bellaterra, a 12 de maig de 2020